

LBRIS

We know
books

Marius Radian Stanciu

Calea perpetuă deschisă

LETRAS
Promovăm autorii români

Nota autorului	5
PARTEA ÎNTÂI. STRUCTURI FĂRĂ SINTAXĂ.....	11
I. Interceptarea	11
II. Impasul	12
III. Pasul întâi – reaşezarea	13
IV. Pasul al doilea – sensul.....	14
V. Pasul al treilea – nivelul.....	15
VI. Pasul al patrulea – raportul	16
VII. Epilog	18
PARTEA A DOUA. DOCUMENTUL.....	19
VIII. Data	19
IX. Destinatarii.....	21
X. Poziția.....	22
XI. Entitatea dominantă	23
XII. Sistemul viu.....	24
XIII. Arhitectura gândirii	25
XIV. Politica față de sisteme vecine.....	26
XV. Scrisoarea către Vheln	27
XVI. Închiderea.....	29
ANEXA I	31
ANEXA A II-A.....	39

PARTEA A TREIA. PLATA.....	44
XVII. Răgazul.....	44
XVIII. Al doilea raport – către Nod-Operativ Shald.....	45
XIX. A doua scrisoare către Vheln – plata.....	46
ANEXA A III-A. EPILOG ABSURD.....	48
ÎNCHIDEREA CERCULUI. AL DOILEA NUME.....	73

PARTEA ÎNTÂI

STRUCTURI FĂRĂ SINTAXĂ

introducere nearhivată

I. Interceptarea

Naeth nu căuta Terra. Traectoria de tranzit prin acest sector al brațului Orion era doar un scurtcircuit convenabil între două rute cunoscute, iar planeta a treia dintr-un sistem galben, obișnuit, nu figura pe nicio listă de interes. Dar semnalul a apărut — nu o transmisie, ci o scurgere. O undă reziduală de activitate cognitivă, difuzată fără intenție, așa cum un foc lasă fum chiar și atunci când nimeni nu se uită la el.

Protocolul de bază al lui Naeth era simplu, folosit de mii de ori pe alte lumi: interceptează gândul brut, extrage tiparul și îl corelează cu arhivele publice ale speciei (dacă există o rețea de stocare accesibilă — și pe Terra există, vastă și dezordonată), apoi construiește un raport pentru Consiliul Formelor de-acasă. Descoperire, clasificare, arhivare. Așa funcționa de fiecare dată.

De data aceasta, ținta era o singură minte. Una obosită, mângăind — la propriu — pe hârtie, într-un moment în care gândurile ei nu mai treceau prin filtrul obișnuit al frazei complete. Naeth a capturat totul: fragmente, săgeți, cuvinte tăiate și rescrise, cifre încercuite, propoziții care se opreau la jumătate pentru că mâna nu mai ținea pasul cu ideea.

Rezultatul, în memoria lui Naeth, arăta ca o bibliotecă răsturnată în timpul unui cutremur.

II. Impasul

Nu era prima dată când Naeth întâlnea zgomot. Fiecare specie tânără produce zgomot — e semnătura gândirii care nu s-a stabilizat încă în forme transmisibile. Dar zgomotul de obicei avea o textură recognoscibilă: emoție brută, frică, dorință, foame. Acesta, nu.

Acesta avea structură fără sintaxă. Vorbea despre „sisteme” care „se transformă”, despre „matrici” care „conțin prototipuri de forme”, despre entități care „intersectează” alte sisteme și, în funcție de „congruență sau conflict”, generau recunoaștere sau se transpuneau în alte filiere. Vorbea despre un „principiu unic, existent prin sine însuși”, despre „ordine infinite” și despre popoare care se „aventurau” să cucerească alte sisteme „la infinit, pe măsură ce gradul de compatibilitate le permitea”.

Era limbaj de civilizație matură — vocabular de teorie a sistemelor, de cosmologie, aproape de filosofie a formelor — turnat în propoziții rupte, fără verbe, fără concluzii duse până la capăt. Ca și cum cineva ar fi încercat să transcrie arhitectura unui univers întreg folosind doar titlurile capitolelor, uitând cartea.

Naeth a rulat analiza standard de trei ori. De trei ori, rezultatul a fost identic: date insuficiente pentru clasificare. Nu putea decide dacă interceptase reziduul unei gândiri geniale — comprimate până la ilizibilitate de graba minții care o produsese — sau doar zgomotul unei specii care încă nu învățase să-și termine propriile propoziții.

Așa că Naeth a făcut ceea ce face orice cercetător temeinic în fața unui impas: a decis să nu raporteze zgomotul așa cum era. A decis să-l ordoneze, mai întâi.

III. Pasul întâi – reșezarea

Primul lucru pe care l-a făcut Naeth a fost să separe fragmentele după nivelul lor de generalitate, exact așa cum sugerau, ironic, chiar notițele interceptate: „Sistemele au posibilități de ordine infinite” — „primul sistem este condiționat de posibilitățile formelor și matricilor” — „orice asociere de sisteme noi și sistemul unic, izvor al posibilităților infinite de combinări”.

A construit patru straturi:

Stratul întâi conținea axiomele — propozițiile care se pretindeau valabile „indiferent de elemente, indiferent de formă (energie sau materială), indiferent de zăbrelele particulelor”. Aici a plasat fraza pe care specia o repeta, aproape ca pe o rugăciune tehnică:

„Indiferent de existență sau de posibilitatea ei, în orice formă – energie sau materialitate, indiferent de evoluție sistemică – și în orice sistem potențial de existență și manifestare, se identifică posibilități de matrici structurate, care conțin prototipuri și forme condiționate de spațiu și timp, indiferent de univers...”

Stratul al doilea conținea mecanismul – cum se nasc sistemele noi din cele vechi, cum „orice construcție de matrice distinctă, aranjată într-o anumită ordine, creează posibilități de matrici noi, structurate în sisteme”, cum entitățile „pot contura ceva ce nu este sau pot fi principii constatate, similare celor existente”.

Stratul al treilea conținea eșecul – o listă aproape metodică a modurilor în care identificarea unui sistem preexistent poate da greș: „Neraportare corectă a poziției sistemului”, „imposibilitatea raportării la manifestarea inițială primară”, „invalidarea drept coroborare în șirul posibilităților existente identificabile”, „nerectificarea sistemului”. Cineva, undeva, catalogase propriile

erori de gândire cu aceeași precizie cu care catalogase legile universului.

Stratul al patrulea conținea întrebarea — cea care revenea, sub forme diferite, de fiecare dată când discursul se apropia de sfârșit:

Ce se pierde dintre noi un secol mai târziu? Ce e la baza tuturor lucrărilor create – necesare? Cum să înțeleagă creatorul și să distingă ce se autodefinește prin sine de ceea ce doar poartă un nume?

Reordonat astfel, zgomotul a încetat să mai fie zgomot. A devenit o arhitectură incompletă – dar o arhitectură.

IV. Pasul al doilea – sensul

Naeth a rulat interpretarea semantică peste noua structură și a obținut, pentru prima dată, ceva coerent: mintea interceptată încerca să construiască o teorie unificată a existenței, pornind de la o singură axiomă – că orice lucru care poate exista există sub forma unui sistem, iar sistemele se recunosc unele pe altele prin congruență de matrici, se combină, se transformă, uneori intră în conflict, iar rezultatul acestor interacțiuni generează, la scară mare, ceea ce mintea numea „civilizații”.

Dar teoria se autosabota constant. La fiecare câteva rânduri, autorul ei se întrerupea pentru a se întreba dacă nu cumva construise totul pe nisip — dacă „principiul inițial” nu era doar o presupunere confortabilă, netestabilă, „imposibil de raportat la manifestarea inițial primară”. Există o luptă vizibilă, aproape dureroasă, între impulsul de a sistematiza universul într-o singură diagramă și conștiința că orice diagramă e, prin definiție, o simplificare care trădează ceva.

Naeth a recunoscut acest tipar. Nu din arhivele altor specii tinere, ci din propriile arhive de fundație ale Consiliului Formelor – textele din perioada de dinainte ca civilizația lui Naeth să-și fi stabilizat propria matrice de gândire. Tot ce e viu și gândește își construiește, la un moment dat, propria hartă a tot ce există – și apoi petrece restul timpului descoperind unde harta minte.

Pentru prima dată de la interceptare, clasificarea nu mai părea imposibilă. Părea doar prematură.

V. Pasul al treilea – nivelul

Rămânea întrebarea centrală, cea pentru care fusese construit tot protocolul: ce nivel de gândire produsese acest material?

Naeth a comparat fragmentele cu trei praguri cunoscute.

Sub primul prag se aflau speciile care nu depășiseră gândirea asociativă – stimul, reacție, memorie scurtă. Materialul interceptat depășea cu mult acest nivel; conținea abstracții de ordinele al doilea și al treilea (sisteme de sisteme, reguli despre reguli).

Sub al doilea prag se aflau speciile capabile de logică formală, dar incapabile încă să-și verifice propriile axiome – cele care construiesc catedrale de deducție pe temelii nedovedite și nu observă asta. Materialul interceptat părea să aparțină acestui nivel – și totuși ceva nu se potrivea. Autorul lui se prindea singur făcând exact această greșală, de mai multe ori, și o nota explicit: nerealizarea unei corecte raportări la poziția sistemului – adică autorul știa că harta lui putea fi greșită și continua oricum, conștient de risc.

Peste al treilea prag se aflau speciile pe care Consiliul le clasifica drept „reflexive integrale” – cele a căror gândire include, structural,